

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ

ՏՐԱԿԱՆ

ՔՐԵՍԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱ ՇԱՐԱԹ ՅԱՊՐԷԼ 1876

ԹԻԻ 1037

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Բարձրագոյն Դուռն՝ շարժեալ ի սովորական...

Յիշեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

1. Մարտի 12—24էն սկսեալ 4 շաբաթ պայ...

2. Կայսերական կառավարութիւնն ցորենի...

3. Փախստականաց տուններն պիտի չինուին...

4. Նոքա՝ որ ի սահմանեալ պայմանաժաման...

5. Ընդհանուր անյիշաչարութիւն պիտի հրա...

6. Ով որ այս ամեն դիւրութեամբ քանդերձ...

7. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

8. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

9. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

10. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

11. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

12. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

13. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

14. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

15. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

16. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

17. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

18. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

19. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

20. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

21. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

22. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

23. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

24. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

25. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

26. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

27. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

28. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

29. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

30. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

31. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

32. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

33. Սկսեալ զիւրու իւրն զհետեւեալներն են...

յաղթական կայսրութիւնն պիտի չյապաղին...

Լրագիրք կը անուցանեն թէ քսո խորհրդոյ...

Այս լուրն մեծ տալաւ թիւն ըրաւ Պէրլին...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

Պէրլին լրագրաց մեծագոյն մասն իրենց...

զական գրութիւնն իրեն առաջնորդ բռնած է...

Կը հաւատեն թէ փարիզի գլխաւոր Պանքա...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

Պանքա իրեն 150 միլիոն ֆրանքի բաժնետոմս...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԾԱՂԱԿԱՐԱՆ

Իրականութիւն կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Կենսագրութեան սրբազան Հայրապետի...

Հայաստանի հրովարտակօք հետեւեալ փոփոխութիւնքն տեղի ունեցան :

Հասարակային չինութեանց վարչակազմի նախարար վեհմարտ Էթեմ փաշան՝ օսմանեան դեպքան կարգեցաւ ի Պէրլին , փոխանակ Արիսթարքի—Պէրլին , որ իւր պաշտօնէն հանուեցաւ :

Վեհմարտ Սաաթուղլահ—Պէրլին առեւտրական գործոց վերահսկող անուանեցաւ :

Մարտատան խորհրդոյ նախագահ վեհմարտ Եթեմ փաշան Ստամբուլ տեսչութեան տնօրէն կարգեցաւ , փոխանակ վեհմարտ Սիւլէյման Էթեմ փաշան , որուն յանձնեցաւ մարտատան խորհրդոյ նախագահութիւնն :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Տխուր՝ բայց իրաւացի դիտողութիւն մի :

Կ. Պօլսոյ ԼՈՒԱԳԻՐ անուն ազգային պատուական թերթին Մարտի 24 թուոյն մէջ յօդուած մի կընթեռնուեալ , որով նոյն օրաթերթին յարգող խմբագիրն մեր ազգային սահմանադրութեան մինչեւ յայսօր ազգային ամենեւին օգուտ մի չլինելն յառաջ բերելով , կը յարէ թէ այդ մեան ազգային սահմանադրական ընթացքն՝ օրինաւոր փորձ մըն է , որ ապագային մէջ մեծապէս օգտակար պիտի լինի : Քանզի , կը յաւելու յիշեալ թերթին , ժամանակաւ Գաղղիոյ հանրապետութեան նախագահ անուանին Գիէր ևս՝ երբ այդ ձեւ , այսինքն հանրապետական կառավարութեան մը վերջնական հաստատութիւնը կը պահանջէին իրմէ , զրուցեց թէ՛ այդ մեան ընթացքն օրինաւոր փորձ մըն է : ԼՐԱ ԳԻՐԻՆ՝ իւր խօսքն ազգասիրաբար շարունակելով , կըսէ թէ՛ «Գաղղիա՝ իւր քառամեայ գործոյն արդիւնքն ու օգուտը այսօրուանէ լիովին սկսած է՝ երանի՛ թէ մենք ալ մեր վեչտասանամեայ սահմանադրական փորձին արդիւնքը կարենայինք դեռ տաննալեւեց տարիէն յետոյ լիովին վայելելու սկսիլ : Իսկ այսօր մեր սահմանադրական աս ընթացքն անմիջական արդիւնք սպասելով պարզապէս ինքզինքնիս խաբէլ է՝» :

Եթէ ԼՐԱԳԻՐՈՅՆ յարգող խմբագիրն բարեհաճի ներել մեզ , մեք ևս պիտի զրուցեմք թէ՛ մեր ազգային ամենախեղճ կացութիւնը , մեր հպատակ այն է ծառայական և աղքատ վիճակը՝ վերջապէս մեր չափը չճանաչելով , եթէ մեր Սահմանադրութիւնը կամ լաւ ևս է ասել՝ մեր ազգային կանոնադրութիւնը՝ Գաղղիոյ հանրապետական Սահմանադրութեան հետ բաղդա-

տեմք և մօտիւ Գիէրին՝ Գաղղիոյ հասարակապետական վարչութեան համար զրուցածք՝ մեր ազգային վարչութեանը յարմարեցնելու սնտիառութիւնն ունենալով , ոչ միայն «պարզապէս» , այլև մեծապէս ինքզինքնիս կը խաբեմք :

Քանզի մեք՝ իբրեւ հպատակ ազգայնութիւն մի՝ որոյ վարչութիւնն հարկաւորապէս հոգեւոր կերպարանք մի ունի , հպատակ ազգայնութեանց՝ այսինքն՝ Յունաց , Հրէից և Պուլկարաց ազգային վարչութեանցը հետ միայն կրնամք բաղդատել զմեր ազգային վարչութիւնն , որ ամենեւին համեմատութիւն չկրնար ունենալ անկախ տէրութեանց վարչութեանց և նոցա Սահմանադրութեանց հետ :

Այսպիսի սնտապարծախան և բողոքովին անտեղի բաղդատութեան նկատմամբ մեր նախնիքաց թուովն ևս պարտաւորեցանք մի քանի տող գրել՝ փարատելու համար զպատրանքն (illusion) որում երբեմն ենթակայ կըլինին ազգային թերթք ոմանք՝ ի չափազանց ազգասիրութենէ չարժեալ բայց ցաւալի պատրանք մի է , յորմէ օգուտ չձնանելէ ի զատ , մեծ վնաս կրնայ գոյանալ քանզի ըստ մեզ՝ (երեւակայնութեամբ իսկ) բարձրէն թուելն իւր ծանր վտանգն ունի :

Յազգային լրագրաց Կ. Պօլսոյ կիմանամք թէ Սահմանադրութեան Ստեփան եպիսկոպոսն , որ անցեալներն ի Ս. Էջմիածնէն վերադառնալով ի Կ. Պօլսի , անտի ի հոռոմփախած և պապականութեան ընդունած էր , այս անգամ զլինալով իւր անարժան ընթացիցը վերայ , յատուկ աղերսագրով մի թողութիւն կը ինդրէ ամենա. ներսէս Ս. Պատրիարքէն Կ. Պօլսոյ , աղաչելով որ վերստին ընդունի զինքն ի ծոց Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյն :

Կըհաւաստեն թէ Ս. Պատրիարք Հայրն յիշեալ եպիսկոպոսին աղերսագիրն փութացեալ հաղորդեւր է վեհա. կաթողիկոսին ի Ս. Էջմիածին :

Այս խնդրոյն վրայօք եգիպտոսէն մեր ընդունած տեղեկութիւնքն կը ծանուցանեն թէ յիշեալ եպիսկոպոսն արդէն հասեր է յԱղէքսանդրիա և անտի անմիջապէս ի Գահիրէ ելանելով՝ եգիպտոսի Առաջնորդ գերապա Մեսրոպ սրբազանին եղբայրական բարեգութ միջնորդութեանը ապաստանեւր է , որ իբրեւ սիրելի յոյժ յաչս վեհա. կաթողիկոսին սրբոյ Էջմիածնի և նորին փոխանորդ Ս. Պատրիարքին Կ. Պօլսոյ , բարեխօս լինի առաջի նոցա առ ի ընդունել զթողութիւն յանցանաց իւրոց : Ուստի հաւանականաբար , առ Ս. Պատրիարքն հասեալ Սահ-

տալեան եպիսկոպոսին աղերսագիրն՝ ընկերացեալ պարտի լինել գերա. Մեսրոպ սրբազանին բարեխօսական գրութեամբը :

Կիմանամք թէ Սահմանադրութեան եպիսկոպոսն երբ ի հոռոմփախէ , պատիւ ունեցեր է՝ միջնորդութեամբ Հասուն գերապապին , Ս. Պապին ներկայանալու իբրեւ ընդունող և հետեւող հոռոմեական կրօնին . և Ն. Սրբազանութիւնն ուրախ սրտիւ ողջագուրելով համբուրեալ է զնա հայրական սիրով :

Յետ մի քանի ամսոց Հասուն գերապապն ունի որ խորագէտ անձ մըն է , հարկ համարեալ է ի Գաղատիա յուղարկել զնորեկ եպիսկոպոս քաղաքութեան պաշտօնիւ . բայց նա արդէն կատարեալապէս զղջացեալ գոյով իւր կրօնափոխութեան վերայ , ի Գորիֆու կղզին հասնելով , անտի շիտակ յԱղէքսանդրիա գնացեալ է :

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Ազգային կրօնական ժողովոյ

Սահմանից Եթեմ փաշայէ՛ Ս. Բաթողիկոս անուն բահանայն(1) որ ի բաղում ամաց հետեւ ծանօթ եղած էր իւր սուրբ կոյմանը հակառակ ապօրինաւորութիւններովն և ամեն անգամ իսկ կը խուսէր ի դատաստանէ , ասկից քանի մը ամիսներ յառաջ բարձրագոյն հրամանաւ արգելաւ ի սրբագործութենէ . բայց Հինգանդեւրով՝ աներու մէջ կը շարունակէր գրահանայա. գործութիւնն , կրօնական ժողովն կոչեց զնա ի քննութիւն յատեան Դատական Մասնաժողովոյ իւրոյ , ուր ստուգուեցաւ դատաստանաւ , որ ոչ միայն Աղգ. Պատրիարքարանի հնաւանդ կանոնաց և սովորութեանց ընդդէմ նենգութիւններ , խաբէութիւններ և դաւեր , և ընդդէմ օրինաց Եկեղեցւոյ ապօրինի պատկազրութիւններ է գործած , այլև կրկնամուսնութիւն յանդգներ է կատարել , մեղանշելով ընդդէմ Սահմանադրութեան օրինաց և Հայրապետական կարգաց և կանոնաց :

Ազգային կրօնական ժողովն զայս ամէնք ի նկատի առնելուն հետ մեկտեղ առաջի աչաց ունեւելով և Դատական Մասնաժողովոյ մանրամասն և լիւրժ Տեղեկագիրը՝ լուծեց բնաւին ի քահանայական կարգէն զյիշեալ տէր Բաթողիկոս քահանայն , և որոշեց դասել զնա յայսմ հետէ ի շարս աշխարհականաց :

Ընդ նմին և պատշաճ համարեց իւր այս վճի-

(1) Յիշեալ տէր Բաթողիկոսն՝ զարգաւարճի մականուանեալն է :

առ Հ. Միքայէլ Չամչեան . և նա գրեց այն նամակն անուամբ Աստապատցի տէր Բակօբի որդի տիրացու Պետրոսի , որ նորա վարժարանի աշակերտաց մէջէն էր , (յետ ժամանակաց եղեւ Պետրոս վարդապետ Աստրախանայ) և մի առ մի ցոյց տալով Չամչեանի թէ անգիտութեամբ չաշխատէր թէ՛ կամաւ ի ճշմարտութենէ չեղիլն և արտակրութեամբ ստայոգ բաղբաղայք կցկըցելն , ուր յայտնի ցոյց տուած էր Գրիգոր Պատրիարքի զրպարտութիւնն , ուղարկեց ի Պօլսի (ուր էր յանձնաձգ Հ. Միքայէլ Չամչեանն) , բաց եղեալ ի նամակի Զաքարիայ Պատրիարքի . Այլ երանելի Հ. Միքայէլն՝ փոխանակ սխալներն ուղղելով՝ իւր գիտութեան անարժան և մանաւանդ ազգային պատմութեան հեղինակի անվայելուճ ձեւով նամակ գրելով՝ պատասխանելէր Գաղատիա գալի անուան ներքոյ ծածկեալ զիւր անուն , որոյ՝ որքան որպէս պատասխան նամակի՝ շարադրութիւնն էր չքնաղ , պանծալի , այնքան որպէս պատասխանուոյ ճշմարիտ պահանջից դառն և լի յանգիւնութեամբ էր իմաստն . որով ամենայն ոգ ունէր իրաւունք զշարիւ և զայրա. նալ : Բայց Յովսէփ փոխանակ բարկանալոյ և դառնանալոյ՝ միտքը դրեց հաշտեցուցանել զնա ընդ եկեղեցւոյ Հայոց , և դարձուցանել ի ծոց սուրբ Էջմիածնի : Մէկ քաղցր և ամոք նամակ գրել տուեց իւր կողմանէ առ Հ. Միքայէլն և առաջարկեց որ նա ի բաց գնէ այն կեղծ գիւմայալն որ ակամայ կը կրէր , և գայ իւր վիճակին յԱստրախան և փոխանակ հօրանաց ու-

լուց արօտականաց՝ լինի հովիւ ոչխարաց ի փառախի սուրբ Լուսաւորչի , և կը խոստանայր նմա մեծամեծ երդմամբ զամենայն ինչ զոր միանգամ հնար լինէր տալ չինայել նորամէն :

Երբ այս նամակն յուղի անկաւ առ Հ. Միքայէլ Չամչեանն , մէկ նամակ ևս գրեց Յովսէփ առ Բասենցի Յարութիւն արքեպիսկոպոսն՝ որ էր ի Թրեստ , և առաջարկեց , կամ լաւ ևս՝ որդիաբար աղաչեց և աղերսեց , որ նա գայ իւր վիճակն և երգմամբ խոստանաւմ էր պատուել զնա որպէս իւր Հայր և Հայրապետ . և այս նամակի մէջ գրել էր . թէ ցանկամբ զբոլոր Միաբանութիւնն Միթիարեանց հրաւիրել և տալ նոցա վայր բնակութեան ի Նորնախիլեան ի նորակառուց սուրբ Խաչի վանսն , և յԱստրախան ի սրահի սուրբ Կատարինեայ և կիկեցեւոյ , և զբեղ (զհանգի զբոլոր Գաղութիւն Երբեպիսկոպոս) ընդ հոռուր Արարի կարգի երկուց այնոցիկ հոշակաւոր վանից , որոց մին չիսած էր արդէն , և միւսն մտադիր էր շինել . և այսուցից էր տուել թէ ինքն միայն Առաջնորդ անուն կրելով՝ պիտի լինէր գահ , իսկ ամենայն առաջնորդական տնօրէնութիւններն կամէր յանձնել նմա , և որոց նա առաջարկէ . ուր տեղով ընդ նմին՝ որ առանց նորա ընտրութեան և հաճութեան ձեռնադրութիւն չնրէ իւր վիճակի մէջ . և նովաւ արդիւնաւոր մշակք բաղմացնէ յայգուոյն Գրիգորի , և քաջ հովիւք ի մէջ հօտի նորա : Այս երկու նամակքն ևս ի մի ծրար եղեալ առաքեաց առ Զաքարիայ Պատ-

րիարք վաղածանօթ բարեկամն իւր , ոչ միայն բաց և անկիւք , այլև իմաստք երկուց նամակաց ևս ընդլայնեալ ի նամակի Պատրիարքին , որով հայցէր , զի Զաքարիայ Պատրիարքն՝ որպէս հին բարեկամ՝ ոչ միայն հետամուտ լինի համոզել Հ. Միքայէլ Չամչեանին ի մօտոյ երես առ երես խօսելով , և սրբազան Յարութիւն արքեպիսկոպոսին Բանսեցոյն ի հեռուստ նամակալովն անելով , որ նոքա անշուշտ յօժարին գալ ի Խուսաստանի վիճակ իւր , ուր հունձք բաղումք են , և մշակք սակաւք , այլև ի գործ դնէ իւր պատրիարքական հեղինակութիւնն և հանգուցեալ Սիմէոն սրբազան կաթողիկոսի նոր տօնացոյցն մուծանէ յեկեղեցիս Հայոց ի տէրութիւնն Օսմանեանց , որ ազգի մէջէն վերանայ սուպ կամադաշտութեամբ մտեալ հերձուածոյ հոգեոյն տալաճայնութիւնն , որ առիթ է գայլակղութեան աղիտաց :

Զաքարիայ Պատրիարքն բարեւոք կատարեց իւր միջնորդական գերն , հրաւիրեց իւր պատրիարքարանն զՀ. Միքայէլ Չամչեան , ետ նորան Յովսէփայ Սրբազանի նամակն , և ընթերցու յունիս նորա Յովսէփայ առ ինքն և առ սրբազան Յարութիւն Արքեպիսկոպոսն գրեալ նամակներն և յորդորեց որ լաւ և ընդունի Յովսէփայ հրաւերն , և սկսի այդ Յովսէփայ բարի դիտաւորութիւնն ի գրութիւն հանելոյ աղաքաւ սրբազան Յարութիւն Արքեպիսկոպոսի հետ նամակակից լինել :

Հայր Միքայէլն Չամչեան ամաչելով իւր բիրտ և ամարդի յանդգնութենէն՝ արտասուել

ալ՝ ոչ միայն մայրաքաղաքի բովանդակ աղգ-
րագրաց մէջ հրատարակել 'ի գիտութիւն աղ-
գայնոց մերոց , այլև հաղորդել յատուկ շրջա-
քերականաւ առ ամենայն եկեղեցիս Կ. Պօլսոյ՝
հրաւիրելով բոլոր քարոզիչներն ու աւագերէց-
ներն , որ բարեպաշտ ժողովրդեան 'ի զգուշու-
թիւն ծանուցանեն յատենի անդ Ս. Եկեղեցւոյ ,
որ Սամաթիոյ Եփեսոս—մահալէի տէր Բարթողի-
մէոս չէ այսուհետեւ քահանայ , այլ լոկ աշխար-
հիկ ոք . ուստի չունի բնաւ իշխանութիւն քա-
հանայադոմէնէլ , յեկեղեցիս և 'ի տունս , և ոչ
իսկ կրել այսուհետեւ զսքեմ քահանայական :
Կ. Պօլսոս , 20 Մարտ 1876 (Կնիս)

Մ Ս. Հ Ա. Գ Ո Յ Ժ

Ժամանակաւ թուրքիոյ մէջ փայլող հայազգի
հարուստ սեղանաւորական տուներէն միոյն գը-
լուխ՝ Կէլիէլեան մեծա Յօհաննէս Էփէսոսին որ
քանի շարաթէ 'ի վեր հիւանդ էր , շաբաթ օրն
(20 Մարտ) իւր մահկանացուն կնքեց 'ի հասակի
60 ամաց : Կիրակի օրը յուղարկաւ որովհետեւ
տիւր հանդէսը կատարեցաւ 'ի խաղաղ 'ի
ներկայութեան ամենա սրբազան Պատրիարք
հօր և բազմաթիւ հայազգի և օտարազգի նշա-
նաւոր անձանց :

Հանգուցեալ Յօհաննէս Էփէսոսին բարեբարոյ
և առատասիրտ անձ մ'էր . իւր յաջորդութեան
օրերուն մէջ օգնութիւն չէր խնայեր աղքատաց
եկեղեցեաց , հիւանդանոցի և այլ աղգային բա-
րեպաշտ և ուսումնական հաստատութեանց :
Այս պատճառաւ աղգայնոց մեծ բազմութիւն
փութացեր էին վերջին պատիւը մատուցանել
իւր յիշատակին :
ՄԱՍՍՍ

Մեր քաղաքացի ազգասեր ընթերցողաց ուշադրու-
թիւն կը շնորհակալեմք հետեւեալ ընդարձակ նամակին
վերայ , զոր Այնթապի երիտասարդ հայ ուսումնասի-
րաց Աթենեան Ընկերութիւնն յուղարկեալ է մեզ 'ի
հրատարակութիւն :

Այնթապ , 3 Մարտ 1876

Յարգոյ խմբագիր Արշալոյս լրագրոյ :
Կիլիկիոյ քաղաքներէն Այնթապ՝ որ այսօր
դէպ 'ի լոյս շարժում մ'ունեցած է , կը փու-
թամբ նորա գրեց վրայ փոքր ինչ խօսելէ վերջ
բարոյական յառաջդիմութենէն լուրեր հաղոր-
դել ազնիւ ընթերցողաց . * յաղագս որոյ կը-
լինող ընթերցողն որ ձեր պատուական լրագրոյ էջերէն
անկիւն մը շնորհէ բարեհաճիք :

Այս քաղաքը դաշտավայրի մը մէջ երեք բը-
լրակներու վրայ ունեցած գրեց գեղեցկութիւնը՝

է ընթերցող Յովսէփ Արքայ արդարեւ հովուա-
պետի արժանատւոր նամակն , և խոստացել է
սրբազան Գարութիւն Բասենցւոյ հետ թղթակե-
ցութիւն սկսել և շարունակել միշտ տեղեկու-
թեամբ Ձաքարիտ Պատրիարքի , որ հօգուով ցան-
կացող էր ի կատար հասցանել Յովսէփայ Արք-
եպիսկոպոսի աղցատիական խորհուրդներն :

Մինչդեռ Հ. Միքայէլ Չամչեան և Բասենցի
Գարութիւն Արքեպիսկոպոսն այս առարկայի վե-
րայ բանակցութեան մէջ էին , Ձաքարիտ Պատ-
րիարքն սենացուցի առարկութեան կողմնէ
մի ուրախութիւն համբաւ հաղորդեց սրբազան
Յովսէփ արքեպիսկոպոսին , որ Պօլսոս սկսել են Սի-
մէոն սրբազան կաթողիկոսի տնտեսացի շաւղօք՝
որոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի գիւտի
նշխարաց տնտեսութեան օրն վերստին ի շար-
կերակէից դնել , որ ի քանի ժամանակաց հե-
տէ հերքած ունէին : Ուրախացաւ և ցնծացաւ
Յովսէփ՝ որպէս այն որ գտնուէ աւար բազում .
եօթն անգամ հետզհետէ ընթերցաւ այն ուրա-
խարար նամակն , և ակնապիշ սկսաւ այնուհե-
տեւ ուղարկել սրբազան Բասենցի Գարութիւն Արք-
եպիսկոպոսի և Հ. Միքայէլ Չամչեանի առ իւր
նամակն պատասխանին : Սպասած պատասխանն
եկաւ . բայց շատ հեռի էր նորա ակնկալութե-
ան և մոռնաւոր . նորա աղգասիրութեան հրով
բորբոքած ցանկութենէն : Բասենցի Գարու-
թիւն սրբազանն և Հ. Միքայէլ Չամչեանն միա-
միմեկ նամակ էին գրել առ սրբազան Յովսէփ
արքեպիսկոպոսն :

խիստ հովասուն օգուցն , զուտ ջրովը կը գերա-
զանցէ զըջակայս : Բերդ մը Լէնկթէմուրի յար-
ձակմունքէն 'ի վեր , 12 կամ 13 պանդոկներ ,
արեւմտեան կողմը չորսուկէն ժամ հեռաւորու-
թեամբ կարմիր կճի և հարաւակողմը մէկ ժամ
հեռաւորութեամբ սեւա կճի հանքեր և հինգ
հազարէն աւելի այգիներ ունի : Բնակիչքն են
Հայ լուսաւորչական , տաճիկ , բողոքական ,
հրէայ , կաթողիկ , անգղիադաւան և յոյն . յորոց
լուսաւորչական Հայոց թիւն է տասը հազար երկ-
սեւ հաշուով . որք թէ և տաճիկսոս , բայց ու-
սումնասէր աղգային հոգաբարձուաց և ժողո-
վրդոց ջանքն ու ճիգը կը հաւատարմութիւն քիչ
ժամանակէն նշանաւոր և յառաջդէմ քաղաք-
ներէն մին պիտի հանդիսանայ Այնթապ . իսկ
այսօր ունի մէկ աղգային . պանդոկ (խան) . որ
բարեկիցատակ Աշտեն Գովսէփ սարկաւազի յի-
շատակութիւնը կընէ մեզ , և նորա եկամուտը
դպրոցաց կը ծառայէ . և մի եկեղեցի Աստուա-
ծածին անուն , որոյ հին և անձուկ գրեց պատ-
ճառաւ , իրեն կից հոյակապ եկեղեցւոյ մը շի-
նութեան սկսուած է . իսկ երիտասարդութիւնը
վառվառն , որ մինչդեռ կիլիկիոյ վիճակաց
շատերուն վարդան անունը անգամ անծանօթ
է , սոքա ինք տարիէ հետէ վարդանանց անուն
ընկերութիւն մը հաստատած ըլլալով՝ այսօր ի-
րենց տեսչութեան տակ դպրոց մ'իսկ բանալու
յաջողակութիւնը ունեցած են . և յուսով եմք
որ իրենց տեսչութեան տակ եղած աղջկանց
դպրոցներն իսկ վայելուչ վարժուհիներով օրի-
նաւոր վիճակի մը կը վերածին , կիրթ մայրեր
հասցնելով Հայ զաւակները իրենց մօր դրկէն
կրթելու բարենպաստակու , որ աղգերնուս հա-
մար կենաց և մահու խնդիր է : Յիշեալ դպրոց-
ներէն զատ , 'ի բաց առեալ թաղական ծաղ-
կոցները , Այնթապ երկու դպրոց ալ ունի , ո-
րոց մին Ներսիսեան դպրոցը՝ որ երեք հարիւր ա-
շակերտ և վեց դասատու ունի . որոցմէ գլխա-
ւոր և հայկաբան դասատուն է Երուսաղէմի ա-
շակերտ մեծա Արմենակ Պաղտատարեան . իսկ
միւսը վեհա տէր Մկրտիչ Ս. կաթողիկոսի ձե-
ռամբ և տեղացւոց աջակցութեամբ երեք տա-
րիէ հետէ կիլիկիոյ անուամբ հաստատուած գի-
շերօթիկ վարժարանն է , որոյ աշակերտողը գո-
լով , կը վայելէ որ ասոր վրայ երկարաբանու-
թեամբ ձանձրացնեմք ձեր ընթերցողները (եթէ
ձանձրոյթ կը համարուի) : Այս վարժարանը ունի
երեսուն աշակերտ , որոց 11ը ցորեկօթիկ և իր
հնգամեայ չըջանովը պիտի աւանդէ հետեւեալ
ուսմունքները , հայկաբանութիւն , աշխարհա-
գրութիւն , թուաբանութիւն , առողջաբանու-

թիւն , բնական պատմութիւն , գրհաշիւ , երկ-
րաչափութիւն , պատմութիւն , փիլիսոփայութիւն ,
գաղղիներէն և տաճիկերէն . և ահա նորակազմ
ընկերութիւնն ալ սոյն վարժարանէն վերըն-
ձիւղեալ ըլլալով՝ նպատակ ունի իրեն ծառա-
յել աղգին բարօրութեան : Ընկերութեանս
կողմանէ փետրվար 3և5 գիշերները Բ. Արշալոյս
ողբերգութիւնը , և վարդանանց տնտեսութեան
թեման օրը առաւօտուն եկեղեցին և երեկոյն
դպրոցը երկու զատ զատ տրամախօսութիւններ
կատարած ըլլալով՝ յաճախորդաց իր շնորհակա-
լութիւնը յայտնելէ վերջ՝ խորին շնորհակալեաց
պարտիք մ'ունիմք առ մեծա Յովհաննէս Էփ-
փիւքեանօք , զոր կը փութամք հրապարակաւ
յայտնել . վասնզի ինչպէս շատ անգամ վարդա-
նանց ընկերութեան ողբերգութեան և տրամա-
խօսութեան օրին՝ նոյնպէս այս անգամ յիշեալ
ողբերգութիւնը մեզ տաճիկերէն թարգմանելու
անձնուիրութեամբ հանդերձ , արդարասիրու-
թեան պարտք մը կատարած կըլլամք յիշեցնել
հոս , որ ինքն եղած է այնպիսի աղգային հան-
գիսի սկզբնապատճառը և այլք , հետեւորդք :
Նաև ընկերութիւնս Գունվար մէկէն սկսեալ ձե-
ռագիր ամսագիր մը կը լցուէ , աղգայնոց փոքրիկ
ծառայութիւն մ'ընելու նպատակաւ :

Ահա , ո՞ ազնիւ Զմիւռնացիք , հայութեան
փառաց վերջին օթեանը կիլիկիոյ խորերէն տը-
կար ձայն մի է այս որ կըսուէ Արշալոյս՝ պատ-
ուական լրագրոյ միջոցաւ , և կուգայ պահ մի
թրթռացնել ձեր լսելեաց թմբուկները , և ընդ-
նմին զգայուն սրտերնիդ , զոր անշուշտ կը պա-
կէք ձեր ընդառնոյս աղգասիրութեամբն , որնոր
խումբ մի Հայ պատանեկաց խոր զգացումէն
կըրդիսի և կը հասնի առ ձեզ : Զաւակ եմք այժմ
Հայոց հայրենեաց՝ զորս սիրել պարտին ամէն
անոնք , որ խանդ՝ եռանդ և սէր աղգութեան
կըրկեն 'ի սրտի , նա մանաւանդ ձեզ նման ըզ-
գայուն և ուսումնասէր Հայեր , որք մեծագոր-
ծութիւն մը չեն համարիր իրենց կենսատու հայ-
րենեաց՝ անձ , գանձ նուիրել վեհանախարար ,
և մինչև իսկ գոհիլ անխնայ . վասնզի այս սկզբ-
բունքով և եթ գահոյք՝ բանտից , թագ և գա-
ւաղանք՝ շղթայից , ծաղկահատակ դէմքեր կե-
նադրաւ արեան փոխեցին մեր նախնիք : Է՛հ...
եթէ որդիք հարազատ եմք նոցա՝ անվեհեր դի-
մելու եմք այն շաւղին՝ ընդ որ այնցին մեր պատ-
ուական հարք . ոչ , չ'սարսուլմք երբէք . սուր ,
մահ , բանտ , շղթայ և արիւն չ'կըրբեր մեզմէ
հայրենիք , հապա ինչ . դարձնեմք միանգամահա-
յեցուածքնիս կիլիկիոյ վրայ , որը մնացեր են
հին փառքերէն , բոլորն ալ խամրած ըլլալով՝
Այնթապ միայն կը մնայ , որ այսօր ծիւղ բողբոջ
կարձակէ . միթէ Զմիւռնիոյ զգայուն Հայք և
աղգօգուտ ընկերութիւնը անձնուէր ձեռնառու-
ութիւն մը չ'պիտի՝ ընեն ընկերութեանս . այնէ
սոյն բողբոջը ուսնացնող առողարար գրեանց
մասին , որ այսօր ձեզ կը դիմեմք , գէթ այբբե-
նարան մը չ'պիտի՝ ծրարուի ու դայ մեղ : Գոհ
կ'ընէք մեզ , ո՞ զմիւռնացիք , գոհ Այնթապը՝
գոհ նուազեալ կիլիկիան , եթէ ուսումնական
գրքերու շնորհմամբ դուք ևս անձնուիրութիւն
մը ընէք մեր և աղգին լուսաւորութեան :

Ուստի , խմբագիր տէր կը կնքեմք խօսքերնիս
ինդրելով որ ընկերութեանս անուան նուիր-
ուած գրեանք ձեր քով հաւաքելու առանձնա-
շնորհութիւնն ևս դուք ընէք անձնուիրաբար :
Ի դիմաց Աթենական ընկերութեան ,
ատենագիր
Մուշեղ Ս. Մամիկոնեան , Պերճ Ն. Ծաւարչեան :

Ուրախ սրտիւ ընկալաւ Կ. Պօլսոյ Փոփոք օ-
րագրոյն Մարտի 24 թերթն , որ կրօնական ձա-
խորդ քննադատութեան մը պատճառաւ զկնի
միամեայ պաշտօնական դադարման , առաջին
թիւն է որ երեւցաւ :

Յիշեալ օրագրոյն այս դադարման և ԹԱՏՐՈՆ
զաւեշտական հանդիսին միւսնոյն պատճառաւ
եռամեայ դադարման առթիւ , Բարձրագոյն
Դրան կողմանէ հետեւեալ յայտարարութիւնն
հրատարակեալ է , զոր Փոփոք օրագրոյն վերո-
յիշեալ թիւէն կը քաղեմք 'ի տեղեկութիւն մեր
հեռաւոր ընթերցողաց :

ԸՊՐԻ

Զիւներն ալ խոյս ինձմէ ,
ձմրան սուտ յասմկներ .
Պերճ Ալպրիլն ալ ձիւնէ
Քնիյս , ալ չի գարգամոյ ,
նարնջեայ յանտառներ :
Մինչ գիւրդ գիշերոյդ
ն առոյգ դոս Ալպրիլ ,
Յաջորդէ կանխափոյր
արշալոյսն հրաշածիլ ,
Ես յիշեմ , ո՞ հրապոյր ,
սոսկ յուշով ծաղկալի
Դազաղներն ու սափոյր
ծաղկամոյ Տըլիլի :
Ես բովի ծաղիկներ
անտառաց նարնջեայ ,
Մինչ սփիւռ տան յայեր
բոյր անոյ յանձնալ՝
Այլ պարշատ գիշերներ
արտախոյս ձմեռին ,
Ո՞ն , ո՞ն տան դիւր հրապոյր :
Այնքան իմ բոյրին
Այնքան իմ բոյրին
Յիւր աչքեր կապտագոյն ,
Չատկական . . . զագաղին ,
գինջ դաշիւմ կիթեայ
Ես մատուցիւ եմ բուրմա-
կը փայլի երկնից գոյն ,
Ես մինչ խոյս տայ , աղէ՛ ,
ուր յանց մեղ ջուրնից գա՛ն
ծաղկափառն իմ Ալպրիլ
Իւր շրթներ ջուրնից գո՛ւթ
Տաղտուկն ինձ ո՞ն տիւր
Ես կուգեմ ալ ալպրիլ :

1876 Ապրիլ

Ե. Կ. ՍՎԱՆՔԱՆ

